

nem non minus valide alii non pauci ex ipsis sectariis aggressi sunt (1). Talia profecto neque Christus, neque Apostoli docuerunt.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Scriptura passim testatur, charitatem seu gratiam sanctificantem inextinguibilem esse, insuperabilem ac nunquam amittendam, ideoque nec fidem; cum sine fide charitas esse non possit. Sic, Cant. VIII, 7: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, neque flumina obruent illam.* Et Christus, Ioan. IV, 13: *Qui biberit, inquit, ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed... fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam* (2). Quare Apostolus, Rom. VIII, 38: *Certus sum, scribit, quia neque mors, neque vita... poterit nos separare a charitate Dei*; et, I Cor. XIII, 8: *Charitas nunquam excidit.* Ergo.

Resp. *Dist. antec. In se, conc.*; in nobis, *Subdist.* Nisi vclimus, *conc.*; secus, *neg.* Et hinc sensus patet eorum testimoniorum, quæ adducta sunt. Alioquin non diceretur in Apocal. II, 4: *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque, unde excideris*: et, Gal. V, 4: *A gratia excidistis.* Itaque, manente charitate, nec aquæ tribulationum nec adversa quæque poterunt obesse; manente charitate, non sitiet, qui ea est instructus, cum habeat in se fontem aquæ vivæ; manente charitate, nihil nos poterit a charitate Dei separare; charitas ex se nunquam excidet; at nos possumus a charitate excidere eamque amittere (1).

crudæ favere videntur, præstat eas aliarum multo plurium comparatione mollire, quam rigorosa interpretatione exasperare, et Deo dignius videtur gratiam dare temporalem et revocabilem, sed conspicuam, quam perpetuam et inamissibilem, sed plane obrutam et cum pessimo animæ habitu summissis sceleribus consistentem. Sed hi auctores non animadvertunt, doctrinam hanc, quam ipsi maxime execrantur, necessario fluere ex principio fundamentali ipsius doctrinæ Reformato- rum circa justificationem extrinsecam et obiectivam.

(1) Anabaptistæ vehementer insurrexerunt adversus doctrinam Lutheranam de justificatione. Eam pariter respuerunt Quakeri, Methodistæ, etc. Rationalistæ verò per quamdam, ut ita loquar, reactionem adversus doctrinam primitivam Protestantium in oppositum errorem delapsi sunt. Rejecta siquidem omnis fidei et gratiæ necessitate totum salutis æternæ negotium a solis operibus honeste factis, id est sine fide et sine gratia unice repetunt. Sic enim scribit Wegscheider, § 155: *Prodiit (dogma de justificatione) e notionibus ævi incultius anthropopathicis, et e studio impugnandi atque refutandi opiniones certas, quæ antiquandæ videbantur. Quamobrem nonnulla continent, quæ tempori quidem, quo primum exortum, et illi, quo a Sacrorum emendatoribus contra Pontificiorum decreta denuo defensum atque sancitum est, bene accommodata sunt, minime vero cum purioribus Evangelii præceptis, etc.* Schwedenborg in op. *Les merveilles du ciel et de l'enfer*, trad. du latin, Berlin, 1782, hac de causa exhibet Lutherum et Melancthonem in inferorum carcere detrusos; et pag. 481 introducit Lutherum ita loquentem: *Quapropter non miror quod ego erraverim, sed miror quod unus delirans tot deliros potuerit producere.*

(2) In greco textu, v. 14.

Obj. secunda. Saltem electi non poterunt a charitate excidere. 1° Dicente Apostolo, Rom. VIII, 50: *Quos justificavit, hos et glorificavit*; 2° et David, Ps. XXXVI, 24, de justo electo pariter affirmante: *Cum ceciderit, non collidetur.* 3° Hinc I Joan. III, 9, dicitur: *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec peccare potest, quia ex Deo natus est.* Quod confirmatur, cap. V, 18: *Scimus, quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat; sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum.* 4° De reprobis propterea disserens idem Apostolus, ibid. II, 19, scribit: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Ergo qui peccant, reprobi fuerunt, nec unquam proinde justificati.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 prob. *Dist.* Id est, *magnificavit*, seu gloriosos effecit in hac vita, *conc.*; *glorificavit* in altera vita; *Subdist.* ex prævisa perseverantia usque in finem, *conc.*; absolute in sensu Novatorum, *neg.* Duplex est Patrum expositio in hunc locum; nam Patres greci nonnullique ex latinis eum intelligunt de glorificatione in hac vita per adoptionem vocatorum in filios Dei, et per cetera dona quibus ipse nos cumulat, prout innuit græca vox ἐδόξασε, *celebres, magnos et gloriosos effecit*, seu, ut vertit S. Ambrosius, *magnificavit*; quo sensu admissio, nulla jam remanet difficultas. Plerique tamen Patres latini post S. Augustinum intelligunt hunc Apostoli locum de prædestinatione ad gloriam in altera vita; et juxta hanc interpretationem reponimus, quod Deus illos *glorificavit*; vel supposita præscientia perseverantiæ finalis in ea gratia, a qua vocati poterunt excidere, vel supposita præscientia respiciendi a lapsu, a quo infallibiliter revocandi sunt electi ex divina misericordia (2); ac iterum cessat difficultas.

Ad 2, *Neg.* Ibi enim sermo est de tribulationibus justorum, quibus licet in hac vita ipsi vexentur, non tamen colliduntur, quia *Deus supponit manum suam* (3).

Ad 3, *Dist.* Qui natus est ex Deo, non peccat, quamdiu semen ac generatio Dei in ipso manet, *conc.*; si ejusmodi Dei semen ac generationem per peccatum justus abiciat, *neg.* Alioquin non scripsisset Joannes, III, 7, in hac ipsa Epistola: *Filioli, nemo vos seducat; et: Hæc scribo vobis, ut non peccetis.* Hinc apposite Hieronymus, lib. II, *Adversus Jovinianum*, eodem errore infectum, interrogat: *Si omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, nec a diabolo tentari potest, quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur* (4)? Et S. Augustinus, *In Epist. I Joannis*, de justo ait: *In quantum in ipso (Christo) manet, in tantum non peccat* (5). Itaque tum hæc tum alia ejusmodi testi-

(1) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 15.

(2) Cfr. Bernard. a Picon. in hunc loc.

(3) Cfr. Lorin. in hunc loc. imo ipse Rosenmüller.

(4) N. 2.

(5) Tract. iv, n. 8.

monia in sensu, ut vocant, reduplicativo accipienda sunt, minime vero absoluto (1).

Ad 4, *Dist.* *Non erant ex nobis secundum æternam prædestinationem, conc.*; non erant ex nobis secundum temporalem sanctificationem, *neg.* Ita S. Augustinus, qui in lib. *De Dono persever.* hæc habet. *Quid est, quæso, non erant ex nobis? Nonne utrique a Deo vocati fuerant et vocantem secuti, utrique ex impiis justificati, et per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed si hoc audiret ille, qui sciebat procul dubio quod dicebat, respondere posset et dicere: vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant; verumtamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis* (2).

Obj. tertia. Patres docent, nec reprobos unquam justificatos fuisse, nec justos unquam excidere a justitia. 1° Nam S. Gregorius M. *Moral.* lib. XXXIV, cap. XV, scribit, quod reprobi *ante oculos Dei nunquam veram sanctitatem habuerunt*; 2° et S. Leo M. B. Petrum alloquens: *Vidit, inquit, in te Dominus non fidem victam, non dilectionem averSAM, sed constantiam fuisse turbatam* (3). 3° In quem sensum pariter de eodem Apostolo S. Bernardus, *De Amore Dei*, lib. II, cap. VI, scripsit: *Petrus cum peccavit, charitatem non amisit... sic et David cum peccavit, charitatem non perdidit.* Quod et ratio ipsa suadet; 4° etenim, si electi aliquando a justitia exciderent, essent objectum odii simul et amoris Dei; quod repugnat. Ergo.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 prob. *Dist.* Reprobi, id

(1) Placet hanc responsionem confirmare etiam auctoritate S. Hieronymi, qui loc. cit. ita exponit sensum verborum S. Joannis, quæ nobis nunc obijciuntur a Novatoribus recentioribus, et olim obijciuntur a Joviniano: *Propterea, inquit, scribo vobis, filioli mei: Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, ut non peccetis, et tamdiu sciatis vos in generatione Domini permanere, quamdiu non peccaveritis. Imo qui in generatione Domini perseverant, peccare non possunt.* Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 15.

(2) Cap. ix, n. 21.

(3) Serm. xl; ac *De Passione*, ix, edit. Ballerin...

TRACTATUS DE GRATIA.

PARS TERTIA.

DE MERITO.

Justus, per interiorem gratiam habitualem sibi inhærentem sanctificatus, non solum fit hæres vitæ æternæ, cujus et jus et pignus in se certissimum habet, sed in Christo Jesu complantatus, ut loquitur Apostolus (1), atque, ut ita dicam, inoculatus, fructificat Deo per opera sancta, quæ sunt fructus Spi-

(1) Rom. vi, 5.

est, falsi justî, de quibus hic loquitur S. Gregorius, *conc.*; reprobi simpliciter, *neg.* Subdit enim: *Sæpe namque homo multis occulte peccatis involvitur, et in una aliqua virtute magnus videtur* (1).

Ad 2, *Dist.* Quatenus S. Petrus directe non peccaverit contra fidem aut contra charitatem, *conc.*; quatenus indirecte saltem non peccaverit contra has virtutes ex timore hominum, *neg.* Talem esse mentem S. Leonis in adductis verbis, constat ex ejus scopo atque ex toto contextu (2).

Ad 3, *Neg.* Siquidem hoc opus, quod sub S. Bernardi nomine circumferebatur, suppositum esse critici norunt (3). Auctor autem hujus operis loc. cit. eodem sensu exponi debet ac S. Leo.

Ad 4, *Dist.* Essent electi illi, qui a justitia exciderunt, objectum odii et amoris Dei sub diverso respectu, *conc.*; sub eodem respectu, *neg.* Etenim electi, prout actu peccatores existunt, Deo odibiles sunt, juxta illud Sap. XIV, 9: *Odio sunt Deo impius et impietas ejus*; prout vero sunt electi, diliguntur a Deo in ordine ad collationem illius gratiæ, quam Deus constituit illis dare, ut a statu peccati aliquando revocentur, et in adipiscenda per eam gratiam justitia usque in finem perseverent.

(1) Ibid. n. 29, ubi prosequitur: *Quæ ipsa quoque virtus inanesens deficit; quia, dum innotescit hominibus, proculdubio laudatur, ejusque laus inhiante appetitur. Unde fit, ut et ipsa virtus ante oculos Dei virtus non sit, dum abscondit quod displicet, prodit quod placet.* Ceterum hic S. Doctor nec verbum habet de reprobis.

(2) Nam evidenter S. Leo supponit Petri lapsum; immediate enim ante objecta verba ait: *Felices, sancte Apostole, lacrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis; affuit enim dextera Domini Jesu Christi, quæ labentem te, priusquam dejicereris, exciperet.*

(3) Cfr. opp. S. Bernardi, edit. Mabillonii, vol. II, p. 244 et seq. Ostendit Cl. editor, hunc librum seu tractatum *De Natura et dignitate amoris* fuisse conscriptum a Guillelmo Abbate. Ceterum hic auctor eodem sensu locutus est ac S. Leo.

ritus. Hos fructus enumerat Apostolus, dicens: *Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas* (1). Est enim gratia sanctificans velut semen ac germen vitæ æternæ, quod evoluitur in corde justî, et erumpit in sanctas opera-

(1) Galat. v, 22 et 25.

tiones, quibus et crescit in adepta sanctificatione, et justitiæ coronam sibi promissam magis ac magis perficit, et novis ornamentis cumulat ac pretiosorem reddit. In his porro actibus in justitia factis meriti ratio consistit, quod incipit a gratuita collatione gratiæ tum actualis tum sanctificantis per Christi merita, ac desinit in vitam æternam, mediante fidei cooperatione ad ultiores gratias, quas justus in tali statu acquirit. Et hæc quidem in doctrina catholica.

Contra vero in Novatorum systemate res accidit. Cum enim in istorum hypothesei justitia Christi per fidem apprehensa tota exterior sit ac imputata, nec intimos cordis recessus penetret, hinc nec justum sanctificat ipsum transferendo ex statu peccati in statum sanctitatis, sed eum relinquit interius in suis sordibus, quæ solum ad pœnam modo forensi non imputantur. Inde fit, ut peccatum originale velut substantia quædam jugiter in justo permaneat, quod eum inficit una cum suis operationibus. Quemadmodum vero peccatum hoc originale se manifestabat in homine ante justificationem per peccata actualia, sic pergit se manifestare per eadem peccata post justificationem. Manifestat autem se tum in operationibus perversis, tum in motibus concupiscentiæ, quæ totidem peccata sunt in horum sententia, tum denique in operationibus bonis, quas coinquinat. Nam, licet opera bona efficiantur virtute gratiæ et Spiritus Sancti, qui, gratia necessitatem inferente, justos impellit ad eas eliciendas, cum tamen prodeant ab homine peccato infecto atque, ut ita dicam, a substantia mala, consequitur, eadem opera pariter mala fieri et peccaminosa (1). Evidens porro est in hoc systemate, 1° nullum dari opus meritorium vitæ æternæ ejusque augmenti per augmentum gratiæ sanctificantis, quam nunquam justus intus adipiscitur. 2° Evidens pariter est, opera bona nihil conferre ad vitam æternam, ac propterea sub hoc respectu fieri inutilia (2). Dixi sub

(1) Ita Lutherus, *Assert. omn. artic. opp. tom. II, fol. 355, b*: *Opus bonum optime factum est veniale peccatum. Hic (articulus) manifeste sequitur ex priori, nisi quod addendum sit, quod alibi copiose dicitur: hoc veniale peccatum non natura sua, sed misericordia Dei tale esse... Omne opus justum damnabile est et peccatum mortale si iudicio Dei iudicetur.* Cfr. *Antilat. (Confutatio Luth. rationum Latomi, Doctoris Lovan.) loc. cit. fol. 406, b, 407 et seq.*

Nec aliter loquitur Melancthon, *Loc. Theol. pag. 168*: *Quæ vero, inquit, opera justificationem consequuntur, ea, tametsi a Spiritu Dei, qui occupavit corda justificarum, proficiunt, tamen, quia fiunt in carne adhuc impura, sunt et ipsa immunda; et pag. 158*: *Nos docuimus justificari sola fide... opera nostra conatus nostros nihil nisi peccatum esse.*

(2) *Solid. Declar. IV, § 15, pag. 672*, dicitur: *Interim tamen diligenter in hoc negotio cavendum est, ne bona opera in articulo justificationis et salutis nostræ immisceantur. Propterea hæc propositiones rejiciuntur: bona opera piorum esse necessaria ad salutem, etc. Imo eo progressi interdum sunt Novatores, ut bona opera declaraverint perniciose et salutis contraria. Nam Amsdorf, Lutheri amicus, opus edidit, cui titulum præfixit: *Niklas von Amsdorf, Quod propositio: Bona opera noxia sunt salutis, est propositio justa, vera, christiana, prædicata a S. Paulo et S. Luthero, anno 1559.* Sane Lutherus nanc thesim proposuit: *Fides nisi sine**

hoc respectu, nam Novatores ea saltem admittunt veluti signa fidei ac justitiæ justis aut electis imputatæ. 3° Evidens est, impossibile fieri etiam justis observantiam divinatorum mandatorum; quia, etiam semper in ipsis permaneat peccatum originale, se jugiter manifestans in actualibus peccatis et in concupiscentiæ motibus, licet indeliberatis, ac necessario impellens in nova semper peccata, fit ut justus nequeat se abstinere a peccatis, nec proinde possit mandata servare (1). 4° Exinde ortus est ille horror, quem vel ad ipsum meritum nomen Novatores professi sunt; cum in horum doctrina nullum aliud meritum detur nisi meritum Christi Jesu. Alia vero merita admittunt, juxta ipsos non sapit nisi superbiam et jactantiam, quæ adversantur humilitati christianæ; nihil aliud est quam evacuare crucem Christi. Quare ipsi sese conspiciunt ut inquinatos et immundos in conspectu Dei; apprehendentes autem per fidem Christi merita, securi fiunt de non imputatione peccatorum suorum. Inde originem denique habet illa fiducia, imo securitas vitæ æternæ, quam sibi certo ac de fide pollicentur, non obstantibus quibuscumque sceleribus (2).

Tale est systema Lutherianorum; Calvinistarum, Zwinglianorum, aliarumque sectarum, quæ ab illis profluxerunt, si excipias accidentales nonnullas modificationes, quas in eo exponendo tenuerunt. Nonnulli quidem visi sunt systema istud temperare (3).

illis, etiam minimis operibus, non justificat, imo non est fides (opp. tom. I, pag. 523). Cfr. Mochler, Symbolique, tom. I, pag. 222 et seq. In colloquio Altemburgensi rigidi quidam Lutherani dixerunt: Opera bona et novam obedientiam non ad regnum Christi, sed ad mundum pertinent... Ad Satanam spectare Christianos cum operibus bonis... Adeo non esse necessaria opera bona, ut etiam ad salutem incommodent, sintque perniciose... Precari oportere, ut in fide sine omnibus operibus usque in finem perseveremus. Cfr. Bellarm. *De justif. lib. IV, cap. 1.* Tales fuerunt Sacrorum emendatores, quæ curæ erat propria vivendi ratione has theorias confirmare!

(1) Melancthon. *Loc. Theol. pag. 127*: *Maledixit lex eos, qui non universam legem solverint. At universa lex nonne summum amorem erga Deum, vehementissimum metum Dei exigit? A quibus cum tota natura sit alienissima, ut maxime pulcherrimum pharisaicum præstes, maledictionis tamen rei sumus. Sic ceteri primi Novatores passim. Quare, cum Catholici Lutheri objicerent, si mandata sunt impossibilia, cur Deus ea hominibus servare præcepit? Ipse ab hac difficultate festive se expedit, respondendo: Præcipere et obtemperare duo sunt longe inter se diversa; præcipere cito dicitur; ast obsequi longe difficilius. Ita ipse in *Comment. in Epist. ad Galat. pag. 255.* Sed si ita est, divina mandata erunt potius idealia, quam realia.*

(2) Cfr. Becan. *op. cit. cap. 16, quæst. III, n. 5.*

(3) Plures causæ effecerunt, ut Protestantes paulatim ab absurda ac perniciose ejusmodi doctrina recederent, impossibilitas nempe eam conciliandi cum Scriptura, pessimus influxus, quem in sectarios exercebat, objectiones demum Catholicorum. Hinc in *Apol. IV, De dilect. et implet. legis, § 50, pag. 91*, tantum dicitur: *Hæc ipsa legis impletio, quæ sequitur renovationem, est exigua et immunda; § 46, pag. 88*: *In hac vita non possimus legi satisfacere.* Atque ita conciliantur diversæ formulæ, quibus Protestantes hunc articulum proponere solent.

Ast frustra; etenim, præterquam quod expulsum est non absque stomacho et indignatione ejusmodi temperamentum a ceteris sectariis, emolliri ac corrigi doctrina Novatorum circa honorum operum meritum nequit, quin totum labefactetur systema a suis fundamentis; ita siquidem partes omnes inter se copulatæ atque invicem sunt connexæ, ut nulla detrabi possit absque manifesta incohærentia (1).

Nos igitur ut vindicemus catholicam doctrinam de merito, præmissis ejus notionibus, progrediemur ad ejusdem meriti existentiam adstruendam adversus Novatores; deinde conditiones, quæ ad meritum requiruntur exponemus; postremo expendemus ea, quæ meriti objectum constituunt.

CAPUT I.

PRELIMINARE.

Doctrina Ecclesiæ catholicæ et Theologorum opiniones circa meritum.

Doctrinam catholicam de honorum operum merito his verbis proponit Concilium Trident. sess. VI, cap. XVI: *Bene operantibus, usque in finem, et in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda... Cum enim ille ipse Christus Jesus, tanquam caput in membra; et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificados jugiter virtutem infuset, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent; nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfacisse, et vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, vere promeruisse censeantur... Ita neque propria nostra justitia tanquam ex nobis propria statuitur, neque ignoratur aut repudiatur justitia Dei. Quæ enim justitia nostra dicitur, quia per eam nobis inherentem justificamur, illa eadem Dei est, quia a Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neque vero illud omittendum est, quod, licet bonis operibus in Sacris Litteris usque adeo tribuatur, ut etiam, qui uni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus, eum non esse sua mercede cariturum, et Apostolus testetur, id, quod in præsentem est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operari in nobis, absit tamen, ut christianus homo in se ipso vel confidat, vel gloriatur, et non in Domino; cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Hanc porro eandem doctrinam sanxit can. XXVI et XXXII, quos inferius dabimus.*

Interea ex ejusmodi expositione et definitionibus constat: 1° Justos vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam et augmentum gloriæ.

2° Hanc merendi virtutem inniti Dei misericordiæ,

(1) Cfr. Mochler, *op. cit. tom. I, pag. 244 et seqq.*

qui nostris bonis operibus æternam retributionem promittere dignatus est, cum potuisset illa a nobis exigere absque ulla retributionis spe. Quare optime S. Thomas adnotat, *Deum non esse factum simpliciter debitorem nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur (1).*

3° Hanc insuper promerendi virtutem inniti meritis Christi, a quibus justorum opera totum suum meritum trahunt.

4° Denique merita omnia nostra esse dona Dei, quia a gratia tum actuali tum sanctificante seu habituali promanant. Hinc optime S. Augustinus: *Cum Deus, inquit, coronat merita nostra, nihil aliud coronat quam munera sua (2).* Ex quibus etiam liquet, in doctrina catholica valde commendari humilitatem christianam, minime vero excludi, ut clamant Protestantes.

His fidei dogmatibus majoris claritatis gratia addunt Theologi, meritum distinguere in illud, quod vocant *de condigno*, et in illud, quod *de congruo* appellant. Prius est meritum proprie dictum, seu vere et stricte tale, cui scilicet præmium vel merces ex justitia aut fidelitate debetur; posterius autem est improprie dictum, cui cum nulla facta fuerit promissio, hinc ex stricto jure nihil debetur, spectata nihilominus ipsius operis bonitate congruum ac decens videtur, ut aliqua tribuatur remuneratio.

Hæc distinctio fundatur in doctrina patrum, præsertim vero S. Augustini, qui docet, impios per fidem mereri remissionem peccatorum; ait enim: *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat: Deus, propitius esto mihi peccatori, et descendit justificatus merito fidelis humilitatis (3).* Non est autem meritum istud stricte sumptum, seu *de condigno*; ut enim ibidem prosequitur S. Doctor: *Nullane sunt merita justorum? Sunt plane, quia justus sunt. Sed ut justus fierent, merita non fuerunt (4).* Est igitur meritum *de congruo* et improprie dictum illud, quod præcedit justificationem. Hanc eandem distinctionem expressis verbis tradidit Angelicus Doctor (5).

Quamvis porro, quæ de hac meriti distinctione ejusque specie ac natura traduntur, explorata sint apud omnes fere catholicos Theologos, ad fidem tamen minime spectant, cum nulla habeatur circa hæc Ecclesiæ definitio, et in controversiam a nonnullis vocentur. Quapropter scribit Bellarminus circa meriti qualitatem: *Sunt tres de hac re questiones: una, sitne meritum justorum dicendum ex condigno, an ex congruo? altera, sitne condignum ratione promissionis tantum, an ratione operis? tertia, num Deus remuneret*

(1) 1. 2, q. 114, a. 1, ad 3.

(2) *Epist. cxciv, cap. 5, n. 19.*

(3) *Epist. cit. cap. 3, n. 9.*

(4) *Ibid. n. 6.*

(5) 1. 2, q. 114, a. 3; et *In u Sent. distinct. 27, a. 3.*

opera justorum supra condignum et impiorum citra condignum (1)?

Circa postremam hanc questionem, etsi nulla aperta habeatur Ecclesiae definitio, Deum nempe opera justorum ex sua liberalitate supra condignum remunerari, nunc jam hæc doctrina in dubium revocari nequit post proscriptam Baji prop. XIV, quæ ita se habet: *Opera bona justorum non accipient in die judicii extremi amplio remercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere.*

De fide pariter non est, omnia bona opera justorum esse æternæ vitæ meritoria, seu quænam in specie opera mereantur gloriam ejusque incrementum, an opera temperantiæ, spei, fidei et alia præter charitatem; quia Tridentinum non definit, talia opera in specie mereri. Bellarminus censet: *Bonum opus non esse meritorium vitæ æternæ, nisi ex charitate procedat* (2). Eandem sententiam tenere Scotus, Gabriel, Durandus alique. Vasquezus e converso contendit, *quodlibet opus hominis justi bonum et secundum virtutem moralem meritorium esse vitæ æternæ* (3); et hanc sententiam adscribit S. Bonaventuræ, Capreolo et Soto.

Constat denique de fide non esse, justum posse mereri pro aliis quocumque merito, ne quidem de congruo, vel conversionem peccatoris, vel aliam gratiam; sibi autem sive perseverantiæ sive respiciantiam post lapsum; quia nulla extat de his definitio, et in varias sententias abeunt Theologi. De his porro controversiis consuli possunt auctores citati (4). Nos interea ad dogma catholicum de meriti existentia adstruendum adversus Novatores accedimus.

CAPUT II.

DE EXISTENTIA MERITI.

De hac meriti existentia præcipua, imo unica est controversia, quæ inter Catholicos et Protestantes agitur. Si concordet circa eam essent, facile in ceteris Protestantes convenirent. Ex dictis porro superius constat, hanc meriti existentiam aut negationem non esse nisi corollaria utrinque oppositæ doctrinæ Catholicorum et Protestantium circa justificationem. Nos igitur ex vindicatis principiis de justificatione sic progredimur:

PROPOSITIO I. — *Justi per bona opera ex gratia facta vere merentur gloriam æternam ejusque augmentum.*

Est de fide; Concilium enim Trid. sess. VI, eam definit, tum can. XXVI: *Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare et sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericordiam et Jesu Christi meritum,*

(1) Ibid. cap. 16.

(2) De justif. lib. v, cap. 15.

(3) Cfr. In 1, 2, S. Thom. tom. II, disp. 217, cap. 2 et seqq.

(4) Cfr. etiam Veronius, *Regula fidei catholicæ*, quæ extat ad calcem vol. II *Controvers. Fratrum De Walemburg*, cap. 2. § 1, *De meritis gratiæ et gloriæ.*

si bene agendo et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint, anathema sit; tum can. XXXII: Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita; aut ipsum justificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et J. C. meritum, ejus vivum membrum est, sunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit.

Scripturæ hanc fidei veritatem apertissime ostendunt; vitam enim æternam vocant *coronam justitiæ, bravium, mercedem* reddendam homini justo pro laboris ratione magis minusve copiosam. Ergo justi per bona ipsorum opera ex gratia facta vere merentur coram Deo. Et sane Apostolus, II Timoth. IV, 7, de se scribit: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex; et I Cor. IX, 24: Nescitis, inquit, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis; et iterum in eadem Epist. III, 8: Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem; et cap. XV, ut ostendat diversam fore retributionem pro diversitate meritorum, ait, v. 41: *Alta claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum; stella enim a stella differt in claritate, sic et resurrectio mortuorum. Consequentia est evidens; merces enim, corona, bravium non datur nisi veris meritis.**

Non minus luculenter hæc eadem veritas ex Patribus ostenditur. S. Irenæus: *Pretiosam, inquit, arbitremur coronam, videlicet quæ per agonem nobis acquiritur* (1). S. Basilius: *Homo ex operibus justitiæ salvatur* (2). S. Joan. Chrysostomus: *Ambo (improbus et justus) pro dignitate recipient illic, hic quidem coronas patientiæ tolerantique, ille vero supplicia poenarumque improbitatis* (3). Tertullianus: *Ordo, inquit, non aliud quam meritorum dispositor. Merita autem quum corpori quoque adscribantur, ordo quoque corporum disponatur necesse est, ut possit esse meritorium* (4). S. Cyprianus: *Justitia opus est, ut promereri quis possit Deum iudicem; præceptis ejus et monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem* (5). Denique, ceteris prætermisissis, S. Augustinus: *Nulla ne, interrogat, sunt merita justorum? Sunt plane, quia justus sunt. Sed ut justus fierent, merita non fuerunt* (6). Ac iterum: *Vita, inquit, æterna est totum præmium, ejus promissione gaudemus. Nec*

(1) *Contra Hæres.* lib. IV, cap. 57, n. 7, edit. Massueti. Integrum caput est de hoc argumento, ita ut videatur S. Irenæus voluisse Novatorum systema evertere.

(2) *Lib. De Spir. Sancto.* cap. 21, n. 55: *ὁ σωζόμενος ἐκ τῆς πίστεως δικαιοσύνης ἐργων ἀποστολῆς...* Tom. III, pag. 47.

(3) *Hom. IV, de Lazaro,* n. 2: Tom. I, p. 753.

(4) *Lib. De Resurr. car.* cap. 48, edit. Rigalt.

(5) *Lib. De unitate Eccles.* page 199, edit. Maur.

(6) *Epist. cit. exciv,* cap. 5, n. 6.

præmium potest præcedere merita, priusque homini dari, quam dignus est. Quid enim hoc est injustius, et quid justius Deo? Non ergo debemus poscere præmium, antequam mereamur accipere (1). Quibus verbis, ut animadvertit Bellarminus, planè evertitur Novatorum systema (2). Huc accedit Concilium Arausic. II, quod, cap. XVIII, ita decrevit: *Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant.*

Ratio id ipsum aperte suadet. Ideo enim Protestantes inficiantur, opera bona meriti rationem habere, quia in ipsorum hypothesi nulli vere existunt, qui possint bene ac juste operari; cum omnia ipsorum opera totidem peccata sint, utpote a mala substantia elicita. Porro ejusmodi paradoxa falsa sunt et absurda, ut ex dictis constat. Deinde, si vera esset Novatorum doctrina, nullus jam locus esset judicio a Deo de hominibus instituendo. Non quia nullum est meritum, inquit S. Augustinus, *vel bonum piorum, vel malum impiorum; alioquin quomodo judicabit Deus mundum* (3)? Attamen Apostolus, II Cor. V, 10, scribit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ergo.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° Vita æterna in Scripturis passim vocatur hæreditas, porro hæreditas filiis debetur, non ex merito et labore, sed ex solo jure filiationis seu adoptionis. 2° Sane vita æterna est corona misericordiæ, ut dicitur, Ps. CII, 4: *Qui coronat te in misericordia et miserationibus;* et Matth. V, 7: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur;* 3° est præterea ex omni parte gratia Dei, Apostolus, Rom. VI, 25, dicente: *Stipendium peccati mors; gratia autem Dei vita æterna.* Nisi enim tota gratia esset, dixisset Apostolus, prout posebat antithesis: *Stipendium bonorum operum vita æterna, prout jam dixerat: Stipendium peccati mors.* 4° Hinc gratis, non pro meritis, Deus eam concedere perhibetur, juxta illud Isaia LV, 1: *Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac.* Ergo.

Resp. 1° ad 1, *Dist. maj.* Vocatur hæreditas etiam, *conc.*; solum, *neg.* Etenim vocatur præterea merces; ex duplici proinde titulo confertur vita æterna, hæreditatis scilicet et mercedis, posterior autem hic titulus in priori fundatur.

Resp. 2°, *Dist. min.* Hæreditas debetur filiis naturalibus, *conc.*; adoptivis, *Subd.* Si absque ulla apposita conditione adoptati sint, ut in hæreditatem patris succedant, *conc.*; si sub aliqua conditione, *neg.* Nam tunc et titulo adoptionis et adimplendæ conditionis succedunt. Jam vero Deus homines in filios adoptavit, ut consequantur hæreditatem sub iis tantum conditionibus, quas ipsemet proposuit, qui-

(1) *De moribus Eccles.* lib. I cap. 25, n. 55.

(2) *De justif.* lib. V, cap. 4, apud quem alia cfr. testimonia.

(3) *Epist. ccciv, ad Valentinum,* n. 4.

bus digni habeantur regno Dei, ut inquit Apostolus, II Thess. I, 5, si sermo sit de adultis (1); infantes enim ex solo titulo hæreditatis eam percipiunt.

Ad 2, *Dist.* Vita æterna est corona misericordiæ simul ac justitiæ, *conc.*; solius misericordiæ, *neg.* Responsio patet ex dictis.

Ad 3, *Dist.* Quatenus ex gratia Dei omne meritum nostrum initium habet, *conc.*; quatenus ex sola gratia absque nostra cooperatione tribuatur, ideoque ad exclusionem meritorum nostrorum, *neg.* Ita fere S. Augustinus, lib. *De Gratia et lib. arbit.* capp. VIII et IX, ubi animadvertit, Apostolum recte potuisse dicere: *Stipendium justitiæ vita æterna, prout dixit, Stipendium peccati mors* (2). Sane æquivalenter sensum hunc expressit Apostolus, Rom. II, 6, illis verbis: *Reddet (Deus) unicuique secundum opera ejus; iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quærent, vitam æternam; iis autem, qui sunt ex contentione... ira et indignatio.*

Ad 4, *Neg.* Textus autem Isaia non refertur ad vitam æternam, sed ad gratiam, quæ in hac vita a Deo tribuitur, quæque sub vini ac lactis symbolis significatur. Nemo porro inficiatur, gratiam gratis conferri; sed hæc exigit laborem et cooperationem nostram.

Obj. secunda. 1° Luc. XVII, 10, ait Christus: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: quia servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.* Nihil igitur merentur opera nostra, utpote inutilia. 2° Verum non solum inutilia, sed et immunda præterea sunt, ut testatur Isaia, LXIV, 6, dicens: *Facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus menstruæ universæ justitiæ nostræ.* Ergo per se potius indignationem quam præmium merentur.

Resp. ad 1, *Dist.* Ad excludendam jactantiam, *conc.*; ad excludendum meritum bonorum operum, quæ in Deo sint facta, *neg.* Talis est communis Patrum expositio in locum, qui objicitur (3). Inde enim discimus, nos nihil nobis adscribere posse ex bonis, quæ facimus; quia, nisi Dei gratia nos prævenisset et adjuvisset, nihil præstare potuissemus; totum præ-

(1) Cfr. quæ diximus *Tract. De Incarnat.*

(2) Quo magis pateat, Novatores abluere a sensu et mente S. Augustini, dum eum suum esse jactant in systemate justificationis, libet ipsius S. Doctoris verba afferre. Sic porro scribit, cap. 8, n. 20: *Apostolus cum dixisset: Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur; vidit utique, putare posse homines hoc ita dictum, quasi necessaria non sint opera bona credentibus, sed eis fides sola sufficiat; et rursum posse homines de bonis operibus extolli, velut ad ea scienda sibi ipsi sufficiant; mox itaque addidit: ipsius enim sumus figmentum, etc. Et cap. 9, n. 21: Cum prius dixisset (Apostolus): Stipendium peccati mors... Ubi cum posset dicere, et recte dicere: Stipendium autem justitiæ vita æterna; maluit dicere: Gratia autem Dei vita æterna, ut hinc intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione, perducere.*

(3) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. V, cap. 5.